

Sayın Bakan, Sayın Başkan, Sayın Divan, TÜSİAD'ın Değerli Üyeleri, Sayın Basın Mensupları,

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bir yılı kapatıp, yeni bir yıla girerken bir kez daha ülke ve dünya gündemi hakkında istişare etmek üzere toplandık.

TÜSİAD kurulurken oluşturulan kurumsal yapılardan bir tanesi de Yüksek İstişare Konseyi idi.

1970'li yıllarda, istişare mekanizmasını çalıştırmak, yaşanan değişimi anlamının ve bu değişim karşısında benimsenecek hareket tarzını belirlemenin en iyi yoluydu.

İstişare mekanizması, bugün en az geçmiş kadar önemli.

Küresel siyasi ve ekonomik güç dengesindeki kaymalar, bireysel yaşantılarımızdan ekonomik, toplumsal ve siyasi düzene kadar tüm alanları kökten etkileyecek teknolojik değişimler, bunların üzerine gelen ve durumu daha da ağırlaştırılan göç ve çevre sorunları...

Son altı ayda Türkiye ekonomisi zor bir dönem geçirdi.

Ekonomi yönetimi bu süreçte istişare mekanizmasını işletti, sorunların nedenleri ve boyutları konusunda özel sektörle temas edildi, alınacak önlemler paydaşlarla müzakere edildi.

Dövizde dalgalanmayı kontrol altına alabildik.

Mayıs ayından sonra baş gösteren bu krizin temelinde daha önce yapılmış bazı hataların ekonominin temellerini aşındırmış olması yatıyor.

Bunun yanısıra krizi tetikleyen ve ağırlaştırılan ekonomi dışı nedenler de oldu.

Aslında bu durum, tüm krizler için geçerlidir.

Dünyadaki krizlerin tarihi, neredeyse her seferinde krizleri tetikleyen faktörün siyaset kaynaklı olduğunu gösterir.

Ama siyasi olaylar her durumda ekonomik krize yol açmaz.

Ekonomik temelleri sağlam, kamu bütçesi ve ödemeler dengesi açık vermeyen, bankacılık sektörü güçlü, denetim ve gözetimin iyi yapıldığı, merkez bankası ve diğer düzenleyici ve denetleyici kurumları özerk, kamu ve özel sektörde borçluluk oranları düşük olan ekonomiler krizlere dayanıklıdır.

Bu ekonomiler, siyasetteki her türlü çalkantıları, dünya piyasalarındaki daralmaları, hatta kurulan komploları bile ufak tefek hasarlarla atlatırlar; kısa sürede toparlayıp yollarına devam ederler.

Ekonominin temelleri çürük olan yerlerde ise, en ufak bir gelişme bile ciddi krizleri tetikleyebilir.

Türkiye, biraz sonra daha detaylı yer vereceğim bazı sorunlara rağmen, 2001 krizinden sonra güçlendirilmiş olan ekonomik temelleri sayesinde, krizde önemli bir direnç gösterebiliyor.

Küresel piyasalardaki son eğilimlerle beraber kıymetli bir zaman kazandık.

Bu zamanı doğru kullanırsak hafif ve kısa süreli bir resesyonla bu badireyi atlatırız.

Ancak, bünyeyi kuvvetlendirici önlemleri almazsak, şimdilik bastırmış olduğumuz döviz krizinin yeniden hortlaması ve bu kez çok daha derin bir krize dönüşmesi kaçınılmaz olur.

Türkiye'nin geçmişinde bunun örneklerini çok gördük.

1950'lerin sonlarında, 1970'lerde ve 1990'larda döviz krizi olarak başlayan süreç hep finansal krize dönüştü ve sadece palyatif önlemlerle yetinildiği için kriz sonrası sükunet kısa sürdü; bir krizden diğerine sürüklenildi.

Geçmişte de, bugün de, Türkiye ekonomisinin en temel sorunu tasarruf açığı.

Tasarruf açığını azaltmak zordu.

Bunun yerine, günü kurtarmak için dışarıdan borçlanmak kolaydı.

Dışarıdan para akışının kesilmesi krizleri tetikledi.

Ta Osmanlı'dan beri bu hep böyle oldu.

Çok sayıda iktidar geldi geçti, ama hiçbirisi uzun vadede bünyeyi kuvvetlendirmeye yönelmediği için Türkiye'nin dış açık sorunu hiç çözülmeyen bir iktidardan öbürüne aktarılıp gitti.

Bu sorun baki kaldıkça, ekonomi tasarruf açığı kapanıncaya kadar orta gelir tuzağına sıkışıp kaldık.

Cari dolar fiyatlarıyla kişi başına gelir, 2008 yılında on yıl öncesine göre 2,5 kat artmıştı.

Şimdi ise, 2008 yılına göre azalmış durumda.

Buna karşılık Türkiye'nin de yer aldığı üst-orta gelir ülke grubunda ise kişi başına gelir, ilk 10 yıllık dönemde 3 kat, ikinci 10 yıllık dönemde ise 1,6 kat arttı.

Sonuçta baktık ki, Türkiye ile yüksek gelirli ülkelerin vatandaşları arasındaki refah uçurumu kapanmıyor.

1998'de ortalama Türk vatandaşının geliri, yüksek gelirli ülkelerin vatandaşınınkinin sadece %19'u idi.

2008'e gelince bu fark daralarak %28 oldu.

Bu durum hepimizi umutlandırmıştı.

Maalesef bu eğilim devam etmedi.

Gelir farkı yeniden açılmaya başladı ve geçtiğimiz sene %26 oldu.

TL'deki değer kaybı ve büyümenin durması yüzünden bu sene daha da geriye düşeceğiz.

Zengin ülkelerin vatandaşları ile bizim vatandaşlarımız arasındaki refah farkını nasıl kapatacağız?

Döviz krizindeki acil sorunun üstesinden geldiğimize göre, bu soruya odaklanmalı ve orta ve uzun vadeye bakmalıyız.

Orta vadede muhtemelen bizi bugünkünden daha sıkıntılı günler bekliyor.

Şirketler son 10 senedir kıymetli TL ve bol uluslararası finansmana dayalı bir model içinde idi.

Bu şirketler şimdi zor durumda.

Geçmişteki bir takım yanlış kararların bedeli ödeniyor.

Konkordato ilan eden şirketlere her gün bir yenisi ekleniyor.

Moraller bozuluyor.

Reel sektör, yüksek enflasyon ve TL'deki dalgalanma nedeniyle önünü göremiyor.

Yüksek faiz oranları kredi kullanımını sınırlıyor.

Eğer iflaslar başlarsa, durum daha da kötüye gider.

Dalga dalga KOBİ'lere, esnafa ve vatandaşa yayılır.

İşsizlik bugünkü seviyelerinin üstüne çıkar.

Yüksek işsizlik ve enflasyon halkın satın alma gücünü düşürür.

Düşen talep şirketler kesimini daha da zora sokar.

Bankaların bilançolarında sorunlu alacaklar artar ve kredi kapasitesi hepten daralır.

Bu ihtimalin önüne geçilmesi için finans sektörünün doğru araçlarla desteklenmesi mutlaka gündeme alınmalı.

Reel sektör ve bankacılık sektörünün bir sarmal halinde aşağı çekilmesi önlenmeli.

Belli bir süre için büyüme hızında sert bir düşüş kaçınılmaz görünüyor.

Önemli olan bundan sonra ekonominin sağlıklı bir büyüme patikasına girmesi.

Sağlıklı büyüme üretimden geçer.

Üretimde yaratılan katma değeri artırmadan istikrarlı bir büyüme sürecine giremeyiz.

Sadece sanayide değil, tarımda da katma değeri artırmamız gerekiyor.

Tarımı ihmal edemeyiz, yoksa gelecek nesilleri aç bırakmamak için ithalata mahkum oluruz.

Ama sanayi ve tarımın yarattığı katma değeri artırmadan büyümeyi sürdürülebilir kılama olanağımız yok.

Her şeyden önce sanayi, tarım ve hizmetlerde teknolojideki gelişmelerden yararlanmak, süreç ve ürün iyileştirmesi ve yenileştirmesi yapmak ve verimlilik artışı yakalamak gerekiyor.

Bu ise, aslında dün yapılması gereken yapısal reformların, hemen yarın yapılmasını gerektiriyor.

"Komşuyu taklit et" modelinin yerine şirketler kesiminde rekabetçiliğin artırılması, üretimin ithalata bağımlı yapısının değiştirilmesi ve ekonominin tüm sektörlerinde yeni teknolojilere geçişin planlanması gerekiyor.

Ekonomilerinde yapısal dönüşümü sağlayabilen ülkelere baktığımızda, bu ülkelerde bürokrasinin çok etkin çalıştığını görürüz.

İyi yönetilen devletlerin kurumsal kapasiteleri güçlüdür.

Bürokraside ve bağımsız kurumlarda atamalar liyakat temeline göre yapılır ve toplumdaki çeşitliliği yansıtır.

İşinin ehli teknisyenler iyi tanımlanmış yetki ve sorumluluklarını etkin bir şekilde kullanırlar.

Devlet mekanizması bir saat gibi çalışır ve herkes bu mekanizma karşısında eşittir.

Şu anda bırakın yapısal reformların tasarlanıp hayata geçirilmesini, rutin işlerin yapılmasında bile bürokrasi zorlanıyor.

Parlamentar sistemden başkanlık sistemine geçişin sancıları çekiliyor.

Birçok yerde işler yürümüyor, her kademedeki kararlar bir üst merciye devrediliyor.

Cumhurbaşkanımızın dediği gibi "Bakanlıklarımızda sistemin henüz tam oturmamış olmasından dolayı bazı sıkıntılar olduğunu ve bürokraside bundan kaynaklı rehabet olduğunu biliyoruz."

İnşallah, bu sıkıntılar kısa sürede aşılar ve güçlü bir geleneği olan bürokrasimiz yeniden etkin bir şekilde çalışmaya başlar.

Türkiye'nin enerjisini sürekli olarak dünün problemlerini çözmeye ayırmak yerine, uzun vadeli düşünmeye ve hareket etmeye ayırması gerekiyor.

Kendimize koyduğumuz hedefleri hamasetle değil böyle yakalayabiliriz.

Eğitimden, enerjiye, altyapıdan sanayi politikasına, tüm yatırımlar her alanda dünyadaki gelişmeleri iyi bilen, sektörünü iyi tanıyan bir ekibin hazırlayacağı projeksiyonlardan yararlanarak yapılmalı.

Aksi halde plansız yapılan işler iyi netice vermiyor.

Hedeflerden birkaç puanlık bir sapma bile bizi hiç istemediğimiz sonuçlarla karşı karşıya bırakır.

İş dünyasından bir örnek vereyim.

Mesela, bir iş anlaşması imzalamak üzere yanına ailesini de alıp Seul'e gitmek üzere yola çıkan bir girişimci kendisini Güney Kore yerine Kuzey Kore'nin başkentinde bulursa ne olur?

"Planlarımızda çok küçük bir sapma oldu; ileride bunu da hallederiz" diyebilir mi?

Yola çıkmadan önce planlarımızı iyi yapmalı ve eğer koşullar değişiyorsa, planlarımızı da değiştirmeliyiz.

Projeler belli bir plana göre, finansmanı düşünülerek ve önceliklendirilerek yapılmalı.

Tüm projelere aynı anda başlandığında, tasarruf açığı problemi baş gösterir.

Kamusuyla, özel sektörüyle, hanehalkıyla herkes borca batar.

Bu nedenle projeler gözden geçirilip verimsiz olanlar iptal edilmeli.

Verimsiz projelerde ısrar etmek çok ciddi kaynak israfıdır.

Kaynakları verimsiz projelere değil, Ar-Ge harcamalarına ayırmak gerekiyor.

Gayrisafi yurtiçi hasıladan Ar-Ge faaliyetlerine ayrılan pay son 20 yılda binde 3.6'dan yüzde 1'e yükseldi.

Ciddi bir yükseliş.

Aynı dönemde Kore ise çok büyük bir hamle yaptı ve bu payı %2.2'den % 4.2'ye çıkararak dünyada gayrisafi yurtiçi hasıladan Ar-Ge faaliyetlerine en büyük payı ayıran ülke haline geldi.

Bu nedenle bugün Kore'nin ihracatında yüksek teknoloji ürünlerin payı %26, Türkiye'de ise sadece %2.

Değerli konuklar,

Ekonomideki yapısal dönüşümü gerçekleştirmede en kritik faktör, eğitim reformu.

Artık tüm üretim süreçleri mutlaka belli derecede dijital teknolojileri kullanma becerisi gerektiriyor.

Bu ekipmanları kullanabilecek ve bizi ithal teknolojilere bağımlı olmaktan kurtaracak; Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetleri yapacak nitelikli işgücü için eğitim anlayışının külliyen değişmesi gerekiyor.

Sayın Bakanımız da burada iken çok açık ve net söylemek istiyorum: ne kendimiz ne de gençlerimizi kandıralım.

Bugün üniversiteye giden 7.5 milyon genci, iş hayatına atıldıklarında onlardan istenecek olan becerilerle donatamıyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanımız da sık sık eğitim sisteminin performansına ilişkin eleştirilerini dile getiriyor.

Araştırmaya, bilime, okuma ve öğrenmeye ilişkin sorunlar en üst düzeyden dile getiriliyor olmasına rağmen, bu konuda maalesef uzun süredir bir ilerleme kat edemiyoruz.

Oysa gelişmiş ülkelerle farkı kapatmak için bizim çok büyük bir atılım içinde olmamız lazım.

Eğitimin kalitesi toplumsal adaletsizliklerin de derinleşmesine neden olur.

Kendisini yarının mesleklerine hazırlayan bir eğitimi alamayan yoksul ya da orta sınıftan bir genç ya işsiz kalacak ya da düşük ücretli işlere mahkum olacak.

Gençlerimizi mesleksizliğe ve yoksulluğa mahkum etmeyelim.

Sanki son yılların en karlı iş koluymuş gibi, her yerde mantar gibi üniversiteler açılıyor.

Bu üniversitelerin verdiği diplomalar bir işe yaramıyor olmalı ki mezunları işsiz kalıyor.

Kaliteli eğitim verilmeyince üniversite açılması bir işe yaramıyor.

25-29 yaş grubundaki gençlerin yüzde 35'i ne eğitime devam ediyor ne de bir işte çalışıyor.

Yani, boşa gezer.

Bugünün lokomotifini bilişim ve iletişim teknolojileri iken, eğer üniversitelerin bilişim ve iletişim teknolojileri bölümlerinden mezun olanların %19'u işsizse bu işte vahim bir yanlışlık olmalı.

Ancak eğitim atılımının başlaması gereken yer esas yer okul öncesi eğitim.

Üniversiteye merak, okuma ve öğrenme hevesi, araştırma zevki, eleştirel düşünme becerisi kazanmadan gelen gence, artık bu becerileri kazandırmak mümkün olamıyor.

Eğitim sistemimizin esas sorunu ne müfredat, ne eğiticinin kalitesi, ne de ayırdığımız parasal kaynaklar.

Öyle olsa, bunları çözmek daha kolay olur.

Daha fazla para ayırırız, müfredatı değiştiririz, eğiticileri eğitiriz...

Bunlar da gerekiyor hiç şüphesiz, ama esas sorunumuz ezberci gelenek.

Ezberin yerini eleştirel düşünce, merak, düşüncenin korkmadan, utanmadan özgürce ifade edilmesi almalı.

Dünün teknolojik dünyasının doğrusu, işlerin aynı standart şekilde yapılması idi.

Üretim bandı teknolojisinde farklılığa yer yoktu.

Kitle üretiminin yerini kişiye özel üretimin alacağı yarının dünyasında ise standart değil farklılaştırılmış ürün ön plana çıkacak.

Biz de gelecek kuşakları buna göre yetiştirmeliyiz.

İfade özgürlüğü sadece demokrasinin asli unsurlarından birisi değildir.

Aynı zamanda teknolojik ilerlemenin de başlangıç noktasıdır.

Hakaret ve şiddete çağrı içermedikçe, düşünce özgürce ifade edilebilmelidir.

Görüş farklılıklarını cezalandırmak yerine teşvik edelim.

Korku siyasetinden, ideolojik körlükten, kimlik siyasetinden, nefret siyasetinden kaçınalım.

Ama ifade özgürlüğünden ve çoğulculuktan korkmayalım.

Gençlerimize bilişsel beceriler kazandırırken sosyal ve duygusal yönden gelişmelerini de ihmal etmeyelim.

Onları aynı zamanda, erdemli, dürüst, kültürlü, vicdanlı, ülkesine ve insanlığa hizmet ideallerine sahip şekilde yetiştirelim.

95 sene önce Türkiye toplumunun temelleri gayet sağlam atılmıştır.

Kendimize güvenelim.

Ülkemizi gençlerimize güven içinde emanet edelim.

Değerli konuklar,

Geleceğe yürürken hesaba katmamız gereken bir faktör de küresel güç dengesindeki hareketlilik.

Bazı analistlere göre, eski gücünü yitirmekte olan hegemon bir ülkenin yükselmekte olan bir başka güç tarafından tehdit edildiği bir döneme daha şahit oluyoruz.

Dünyada bu tür 16 dönemin 12'sinin savaşla sonuçlandığını söyleyen analistler, dünyayı olumsuz gelişmelere karşı uyarıyor.

Bu karanlık yorumları bir tarafa bıraksak dahi, ülkemiz ve ekonomimiz üzerindeki muhtemel etkileri nedeniyle küresel güç dengesindeki gelişmeleri çok iyi takip etmeliyiz.

Batı ülkelerine kıyasla Çin ve Rusya gibi ülkelerle işbirliğine verilen ağırlıkta son dönemde kendisini hissettiren dengelenme sürecinin ilerlemesinin ülkemizin menfaatleri açısından olumlu bir gelişme olduğunu düşünüyoruz.

Küresel güç dengelerinde kaymaların söz konusu olduğu bu ortamda, Türkiye bölgede dengelerin sağlanmasında kilit önemde bir aktördür.

Güney sınırimızın hemen ötesinde Ortadoğunun yeniden dizayn edilme çabalarını hepimiz dikkatle izliyoruz.

Bu bölge, tarih boyunca olduğu gibi, bugün de dünyanın en hassas bölgelerinden birisi.

Türkiye, bu bölgede uzun vadeli menfaatlerini gözetmek durumunda.

Öte yandan, Türkiye devletinin güçlü olması, bu bölgenin istikrarı açısından olduğu kadar Avrupa Birliği'nin geleceği açısından da önemli.

Üyelik müzakerelerinde Türkiye'nin oryantalist bir bakışla haksızlığa uğraması, aslında sadece bizim değil AB'nin de zararına oldu.

Göçmen sorunundan nüfus yaşlanmasına, askeri ve siyasi güçten ekonomik güce, AB'nin karşı karşıya olduğu bir dizi sorun, Türkiye'nin üyeliği durumunda daha hafif yaşanırdı.

Umuyorum, Türkiye-AB ilişkilerinin iki taraf için de önemi, bundan sonra daha az teste tabi tutulur ve AB müzakere süreci, sonlandırılması bir yana derinleşerek devam eder.

Türkiye'de özgürlükler alanının genişlemesi, ifade özgürlüğünün tartışma alanı olmaktan çıkartılması, hukukun üstünlüğü ilkesinin güvence altına alınması doğrultusunda atılacak adımlarla, mesafe kat edecek olan Türkiye-AB ilişkileri, her iki tarafın da yararına olacaktır.

Türkiye'nin dış ilişkilerinde son dönemde görülen olumlu gelişmelerin, döviz krizinin atlatılmasında da katkısı olduğu ortada.

Dış politikada oyun alanımızın genişlemesi, hiç şüphesiz uzun vadeli ekonomik çıkarlarımızla da örtüşüyor.

Türkiye'nin batı dünyası ile ilişkileri geliştikçe, sadece ekonomik istikrar değil, çoğulcu demokrasi, hukuk devleti, ifade özgürlüğü ve toplumsal kalkınma hedeflerine ulaşmak da kolaylaşmaktadır.

Toplumsal kalkınma hedefleri deyince, kadın-erkek eşitliğine özel vurgu yapmak gerekiyor.

Siyasi partilerimiz Mart ayında yapılacak seçimler için adaylarını açıklamaya başladılar.

Üzülerek görüyoruz ki, bu seçimde de seçilebilecek yerlerin ezici çoğunluğunda erkek adaylar var.

Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadınlara fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır.

Yarıya hep geriden başlayan, yarıya boyunca bir dolu çelme yiyerek ve üzerine yüklenen çocuk, yaşlı, hasta bakımı, ev işleri gibi ilave yükleri üstlenerek koşan kadınlara, erkeklerle rekabet edebilmeleri için adil rekabet koşullarını yaratmamız gerekiyor.

Kadınların iş gücüne katılması yan hizmetlerde çalışmalarını demek değildir.

Kadınların siyasete katılmaları, seçilemeyecek yerlerden aday gösterilmeleri ya da kadın kolları başkanları olmaları anlamına gelmez.

Kadınların toplumsal hayata katılmaları derken, eşlerine eşlik etmelerini kastetmiyoruz.

Kadınlar hayatın tüm alanlarında erkeklerle aynı olanaklara sahip olmalıdır.

Daha çok kadın vali, daha çok kadın bakan, daha çok kadın rektör, kilit pozisyonlarda daha çok kadın görmek istiyoruz.

Türkiye nasıl ki eğitimde atılım yapmadan, ekonomide yapısal dönüşüm gerçekleştiremez, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadan da toplumsal ve siyasi hedeflerine ulaşma şansına sahip değildir.

Zorlu bir yılı geride bırakırken, sözlerime, yeni yılın ülkemize, bölgemize ve dünyaya barış, huzur ve refah getirmesi temennisi ile son veriyorum.

Hepinizi bir kez daha saygıyla selamlıyor, sözlerimi sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.